

Хелен Дарбишире

/ ОУСХ- ны шинжээч /

**РАДИО, ТЕЛЕВИЗИЙН НЭВТРҮҮЛГИЙН ЭРХ
ЧӨЛӨӨГ ХАНГАХ, ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ**

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 19-р зүйл байгууллага болон Цензурын эсрэг олон улсын төвөөс олон улсын хууль болон практикийг үндэслэн олон нийтийн радио, телевизийн талаар дараах зөвлөмжийг боловсруулсан байдаг.

Зөвлөмж 1

ОНРТВ- ийн удирдлагын хараат бус байдлыг хуульчлах

Улсын төсвөөс санхүүждэг радио, телевизэд редакцийн болон үйл ажиллагааны хараат бус байдлыг хангаснаар олон нийтийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэх боломж олгох нь хамгийн гол чухал арга хэмжээ юм. Үгүйдээ бие даасан байдлыг нь баталгаажуулж, аливаа үйл ажиллагаанд нь Засгийн газар хөндлөнгөөс оролцохыг хориглосон хууль байх шаардлагатай.

ОНРТВ нь Засгийн газраас хараат бус удирдлагын зөвлөлтэй байх нь зүйтэй. Засгийн газрын ажилтан, Парламентын гишүүн, улс төрийн намуудын төлөөлөгчид удирдлагын зөвлөлийн ажилд оролцох ёсгүй. Зөвлөлийн гишүүд нь өөрсдийн албан үүргээ үнэнч шударгаар биелүүлэхэд нь саад болж, ажлаасаа халагдахад ч хүргэж болзошгүй тийм эдийн засгийн болон улс төрийн аливаа ашиг сонирхолд үйлчлэхгүй байх нь зүйтэй. Гишүүд нь өөрсдийгөө аливаа нэг хувийн ашиг сонирхолд үйлчилдэггүй бие даасан, итгэмжлэгдсэн хүмүүс гэж үзвэл зохино. Гишүүдийг тодорхой хугацаагаар, улс төр, ёс заншил, нийгмийн болон мэргэжлийн зэрэг олон талын судалгааг үндэслэн олон нийт хүлээж авах, нэр хүндтэй хүмүүсээр бүрдүүлэх нь зүйтэй. Сонгууль явуулахдаа Засгийн газар, улс төрийн аль ч нам хожим нь нөлөө дарамт учруулахгүй байх тийм хамгааллыг бодолцох хэрэгтэй.

Удирдлагын зөвлөл нь түүнд ажлаа тайлагнах үүрэг бүхий ОНРТВ- ийн захирлуудыг томилох бөгөөд ингэснээр яваандаа тэд үйл ажиллагаагаа Засгийн газраас хараат бусаар явуулах боломж бүрдэнэ. Радио, телевизийн захирлууд мэргэжлийн байх шаардлагатай бөгөөд улс төрийн аль нэг намын төлөөлөгч удирдах бүрэлдэхүүнд орж болохгүй.

Зөвлөмж 2

***Редакцийн хараат бус байдлыг хангах зарчмуудыг
хуульчлах***

ОНРТВ- ийн редакцийн бодлого болон бүх шийдвэр Засгийн газрын нөлөөнөөс чөлөөтэй, хараат бус байвал зохино. Олон нийтээс санхүүждэг радио, телевизийн редакцийн бодлого нь улс төрийн үнэн зөв, шударга зарчмуудын хэм хэмжээг мөрдлөг болговол зохино. Гэхдээ редакцийн хараат бус, бие даасан байдалд нөлөө үзүүлж болзошгүй аливаа жижиг зүйлийг ч бодолцон тэдгээр зарчимд тусгасан байх ёстой.

Зах зээлийн эдийн засгийг хөгжүүлэх үйлсэд Засгийн газрын давуу эрхийг үзүүлж харуулхыг сэтгүүлчдээс шаардсан заалт, зарчим байх ёсгүй. Редакцийн хараат бус байдал гэдэг нь олон нийтийн аливааг олж мэдэх гэсэн эрмэлзлийг хүндэтгэж, үйл явдлын тухай мэдээллийн үнэ цэнэ гэх мэт сэтгүүлч, редакторууд мэргэжлийн үүднээс олон улсын хэм хэмжээнд нийцхүйц шийдвэр гаргах эрх гэсэн үг юм.

Зөвлөмж 3

ОНРТВ- ийг шаардлагатай санхүүжилтээр хангах, төсөвт хөндлөнгөөс нөлөөлөхгүй байх хүчин зүйлүүдийг хамгаалж, баталгаажуулах

Ардчилсан нийгмийн шилжилтийн үед гагцхүү улс, олон нийтийн радио, телевизийг санхүүжүүлж дийлэхүйц хөрөнгийн эх үүсвэртэй байдаг. Эдгээр улс оронд ОНРТВ улсын төсвөөс санхүүжих, үгүйдээ, тодорхой хэмжээний санхүүгийн дэмжлэг тусалцаа болон цаашдын үйл ажиллагаанд нь шаардагдах хөрөнгийг улсаас авч байвал зохино. Гэхдээ Засгийн газар болон Парламентад өөрийнх нь байр суурьтай үл нийцэх нэвтрүүлгийн төсвийг багасгах, зохицуулах оролдлого хийх бололцоо олгохгүй тийм аргыг эрэлхийлж, сэргийлэх ёстой. Энэ бол үзэгч, сонсогчдоос төлөх хураамжийн систем юм. Ингэлээ гээд нэвтрүүлэг хүлээн авагчдын тоо, түвшинг буруулах ёсгүй.

ХУВИЙН РАДИО, ТЕЛЕВИЗ

Зөвлөмж 4

Нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл олгохдоо ялгаарлахгүй, хараат бус байх зарчмыг баталгаажуулах

Нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл олгох механизм ихэнх тохиолдолд хувийн радио, телевизийг хязгаарлахад хүргэдэг. Зөвшөөрөл олгох нууц, шударга бус механизм нь зөвшөөрөл олгох хугацааг саатуулах, тодорхой бус үндэслэлээр татгалзах, эсвэл гагцхүү Засгийн газрыг дэмжигчид л зөвшөөрлийг баталгаатай олж авах зэрэг үр дагаварт хүргэж болзошгүй. Хувийн радио, телевизийг дэмжих хандлагатай тийм зөвшөөрөл олгох механизм боловсруулах нь зүйтэй.

Зөвлөмж 5

Нэвтрүүлгийн зөвшөөрлийг засгийн газраас хараат бус байгууллага олговол зохино.

Нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл олгох байгууллага нь засгийн газраас хараат бус байх ёстой. Энэ хараат бус байгууллага нь Олон нийтийн радио, телевизийн удирдах байгууллагатай хамт байж ч болно. Эсвэл тусдаа ч байж болно. Гэхдээ олон нийтийн болон хувийн радио, телевизийн хувьд хуулийн эрх мэдэл бүхий нэг байгууллага байх нь радио, телевизийн бүхий л хүрээнд олон ургальч үзэл бодлыг хангах

талаарх зохицуулалт бүхий стратегийг тусгасан нэвтрүүлгийн бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх боломж олгодог болохыг харгалзах нь зүйтэй юм.

Тэрхүү хараат бус байгууллага нь бас долгионы хуваарилалт, нэвтрүүлэг цацах, дамжуулах талын техникийн бусад асуудлыг хариуцдаг байвал зохино.

Зөвлөмж 6

Зөвшөөрлийг гагцхүү онцгой ноцтой нөхцөл байдалд л хурааж болно.

Нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь шууд байдлаар арьс өнгөөр ялгаварлан гадуурхах, эсвэл яс угсаагаар дайрч доромжлох / Зөвлөмж 10- ыг үзнэ үү / зэргээр эрх мэдлээ бүдүүлгээр хэтрүүлэн ашигласан тохиолдолд л нэвтрүүлгийн зөвшөөрлийг хураавал зохино. Нэвтрүүлгийн зөвшөөрлийг гагцхүү түүнийг олгосон байгууллага л хурааж болно. Гэсэн хэдий ч нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл нь байнга шинэчлэгдэж, сунгагдаж байвал зохих зүйл юм. Нэвтрүүлэг эрхлэгч нь зөвшөөрлийг авахдаа тохиролцсон нөхцөл, заалтаа зөрчсөн бол зөвшөөрөл олгох байгууллага нь түүнийг шинэчлэх, сунгахаас татгалзаж болно.

Зөвлөмж 7

Хязгаарлагдмал бөөгнөрөл, солбисон- өмчлөлийн талаарх арга хэмжээг мэдээллийн эх сурвалжийн олон ургалч үзлийг хангахын тулд л авч байвал зохино.

Мэдээллийн эх сурвалжийн олон ургалч үзэл бодлыг хөхүүлэн дэмжих ашиг сонирхлын үүднээс зөвшөөрөл олгогч байгууллага нь электрон болон хэвлэмэл хэвлэлийн хэвшлийн хоорондох ХМХ- ийн солбилцсон өмчлөлийг оролцуулан хэвлэл мэдээллийн байгууллагын өмчид тодорхой хязгаарлалт тавих замаар улсын ч бай, хувийн ч бай, аливаа монополиос сэргийлэх ёстойг бодолцвол зохино.

РАДИО, ТЕЛЕВИЗИЙН ХҮРЭЭНД ОЛОН УРГАЛЬЧ ҮЗЛИЙГ ХАНГАХ ТАЛААРХ ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БУСАД ҮҮРЭГ

Зөвлөмж 8

Засгийн газар үзэл бодлын эрх чөлөөнд нөлөө үзүүлэхүйц хууль, эрх зүйн орчинг бий болговол зохино.

Ерөнхий хууль, эрх зүйн болон улс төрийн байдал тааламжтай бол радио, телевиз цензурээс чөлөөт байдал, үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний утга учир хэрэгжих боломжтой. Үзэл бодлын, мэдээллийн болон хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөө Үндсэн хуулиар хамгаалагдсан байх ёстой. Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөг хязгаарлахуйц Нууцын хууль, аливаа хор , хохирол үзүүлж, хагалан бутаргаж болзошгүй заалтууд, гэмт хэргийн болон гүтгэлгийн талаарх хууль зэрэг хууль, тогтоомжийн заалтуудыг өөрчлөх нь зүйтэй.

Нэвтрүүлэг эрхлэгчдийн редакцийн хараат бус байдал болон сэтгүүлчдийн мэдээллийн эх сурвалжаа нууцлах эрхийг хамгаалах асуудлыг хуулиар баталгаажуулсан байх ёстой. Олон нийтийн мэдээлэл хүртэх эрх нь Мэдээллийн эрх чөлөөний хуулиар хамгаалагдсан байвал зохино. Төр, засгийн газрын тухай мэдээллийн эх сурвалжийг хүртэх явдал үл ялгаварлах зарчмын дагуу баталгаажсан байвал зохих бөгөөд хувийн радио, телевизийнхэн ОНРТВ-ийнхний нэг адил Засгийн газрын албан тушаалтнуудаас ярилцлага авах, хэвлэлийн бага хуралд оролцох зэргээр албан ёсны мэдээллийн эх сурвалжийг хүртэх ижил эрхтэй байх нь зүйтэй.

Зөвлөмж 9

Засгийн газар нь радио, телевиз эрхлэгчдэд эдийн засгийн таатай нөхцөл бүрдүүлж өгвөл зохино.

Олон ургальч радио, телевизийн хувьд эдийн засгийн хязгаарлалттай тулгарах нь олонтой.

Нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл олгох хараат бус байгууллага нь засгийн газрын зар сурталчилгааг хуваарилахдаа давуу байдал гаргуулахгүй байх үүднээс зарчим боловсруулбал зохино. Улсын мэдлийн ХМХ-ийг дэмжиж, хувийн хэвшлийнхэнд саад тотгор болохуйц ялгавартай татвар, гаалийн үйлчилгээ байдаг бол тэдгээрийг эцэс болгох нь зүйтэй.

Хувийн радио, телевизэд боломжийн, үл ялгаварлах үнэ тарифын үндсэн дээр улсын өмчийн дамжуулах цамхагийг ашиглах, сансрын сувгийг түрээслэхийг зөвшөөрөх нь зүйтэй. Мэдээллийн чөлөөт урсгалаас болгоомжилсон, эсвэл хориглосон тийм хуулийн заалтууд болон засгийн газрын агентлагуудаас тогтоосон техникийн болон үнэ тарифын журмыг хоригловол зохино.

Гадаад нэвтрүүлгийн асуудал хариуцсан байгууллагуудад хүрэлцэхүйц санхүүжилт олгох асуудлыг засгийн газар шийдвэрлэж өгөх нь зүйтэй бөгөөд энэ санхүүжилтийг тэдгээр байгууллагын хараат бус байдлыг зохицуулах, хөндлөнгөөс оролцох зэрэг явдалд ашиглаж болохгүй.

Зөвлөмж 10

Засгийн газар нь эфирт хамгийн олон янзын үзэл бодлыг тусгах боломжийг хангах үүднээс ямар ч "дайсагнасан яриа" гарч болзошгүйг хүлээн зөвшөөрвөл зохино.

Янз бүрийн үзэл бодлын асуудалд хүлцэлтэй хандах нь тэдгээрээс эх сурвалжтай "Дайсагнасан яриа"-ны эсрэг үйлчлэх хамгийн сайн арга юм. Ийм маягийн үзэл бодлыг тараах, түгээх хамгийн үр ашигтай зам бол тэдгээрийг хамгийн олон үзэгч, сонсогчид хүртээх боломж бүхий хараат бус олон нийтийн радио, телевизүүд байдаг. Нэмж хэлэхэд, эфирт олон янзын үзэл бодлыг цацах боломжийг олгох эрх бүхий нэвтрүүлгийн зөвшөөрөл олгох хараат бус байгууллага байгуулах нь тулгамдсан зорилт юм. Үндэстэн ястан, арьс өнгө, яс угсаа, шашин шүтгэлээр гадуурхах явдал гарсан тохиолдолд эрх бүхий байгууллага Олон улсын Иргэний болон Улс төрийн эрхийн пактын 20-р зүйлийн дагуу тэр радио, телевизийн үйл ажиллагааг даруй зогсоох талаар арга хэмжээ авбал зохино.

Радио, телевиз эрхлэгчид нь эфирт дамжуулсан тэр үзэл бодлыг үл сайшааж буй, үл хуваалцаж буй, санал үл нийлж буй тухайгаа олон нийтэд илэрхийлсэн бол тэдэнд шийтгэл оногдуулах учиргүй.

Зөвлөмж 11

Сонгуульд үр дүнтэй оролцож, саналаа өгөх эрхтэй холбоотой бүх асуудлаар олон нийт хангалттай сайн мэдээлэл авах боломжийг Засгийн газар бүрдүүлсэн байх учиртай. ОНРТВ нь сонгуулийн үеэр улс төрийн бүх намд адил тэгш үйлчлэх, үнэн бодитой шударга мэдээ, сурвалжлага нэвтрүүлэх боломж олгохуйц хараат бус механизмыг бүрдүүлэх нь зүйтэй.

ОНРТВ нь сонгуулийн кампанийн үеэр сонгогчдод тэдний сонгуульд үр дүнтэй оролцож, саналаа өгөх эрхтэй холбоотой бүх талын асуудлаар хангалттай, үнэн зөв мэдээлэл дамжуулах асуудлыг хуульчлах нь зүйтэй. Улс төрийн нам, түүнээс нэр дэвшигчид сонгуулийн кампанийн үйл явц, санал өгөх журам зэрэг наад захын мэдээллийг өгөх шаардлагатай. ОНРТВ нь түүнчлэн улс төрийн намууд, нэр дэвшигчдэд шударга, үл ялгаварлах зарчмын үндсэн дээр эфирийн цаг олгох асуудлыг хуулиар баталгаажуулах хэрэгтэй. Нэвтрүүлгийн хараат бус байгууллага байгуулагдсан цагаасаа Сонгуулийн нэвтрүүлгийн хуулинд " сонгуулийн сурталчилгааны нарийвчилсан журам батлах, аливаа гомдол саналыг хянаж шалгах арга хэмжээ, шийдвэр гаргах эрхийг тэрхүү эрх мэдэл бүхий байгууллагад өгөх нь зүйтэй. Дээрхи журмыг олон улсын хэм хэмжээтэй уялдуулан боловсруулах нь зүйтэй " гэдгийг тусгавал зохино. Тийм хараат бус байгууллага байхгүй тохиолдолд чөлөөт, шударга сонгуульд зайлшгүй хэрэгцээтэй мэдээ, сурвалжлагын наад захын шаардлагуудыг хуульд тусгаж өгвөл зохино. Сонгуулийн кампанийн явцад гарсан санал гомдол, шүүмжлэл нь цөөн хоногоор ч болов шийдвэрлэгдэхгүй саатвал сонгуулийн шударга зарчимд нөлөөлж болзошгүй тул маш түргэн хугацаанд тэдгээрийг барагдуулах тийм механизм байвал зохино.

Зөвлөмж 12

Нэвтрүүлэгтэй холбоотой санал гомдлыг барагдуулах хараат бус механизмыг бүрдүүлбэл зохино.

Нэвтрүүлгийн эрх чөлөөг зөрчсөн талаарх санал гомдлыг үр дүнтэй шийдвэрлэх механизмыг бүрдүүлбэл зохино. Нэвтрүүлгийн асуудал эрхэлсэн хараат бус байгууллага нь байгуулагдсан цагаасаа санал гомдлыг хянаж, шалгах, барагдуулах нь зүйтэй бөгөөд шийдвэрийг шүүхээр хянуулах нь зүйтэй. Ийм эрх мэдэл бүхий байгууллага үгүй бол чухамхүү энэ л зорилгоор түүнийг байгуулах шаардлагатай.